

Преображенски манастир

По време на Втората българска държава голяма част от Търновските манастири са изградени на хълма южно от Търново и се превръщат в средища на духовния живот на България. Затова хълмът бил наречен „Света гора“. За строителството и разцвета им най-голяма заслуга има цар Иван Александър (1331–1371). В днешно време разположените около Велико Търново манастири (Патриаршески, Капиновски, Плаковски, Лясковски, Килифаревски и др.) са известни повече сред туристите с името „Търновската броеница“ – на туристическата карта те наподобяват мъниста на броеница. Един от тези манастири – Преображенският, погледнат отдалеч, той сякаш е „кацнал“ върху скалистите възвишения на Змейския пролом, издълбан от р. Янтра. Манастирът се намира само на 6 км от град Велико Търново.

Кулата

вяра и името Теодора преди да се омъжи за него. Именно извършването на този ритуал, „преобразяването“, дава името на манастира. Освен това, в тогавашните хроники често пъти се споменава, че самата Сара-Теодора, подобно на своя царствен съпруг, „много черкви обновила и различни манастири въздигнала“. Затова светата обител понякога се нарича „Сарин манастир“. Някогашният манастир се е намирал близо до сегашния и днес от него са останали руини. По всяка вероятност той е бил разрушен, подобно на повечето манастири в България, след завладяването ѝ от османските турци. Въпреки забраната на османската власт да се строят християнски храмове, манастирът явно е успял да издейства султански ферман, защото от писмени източници се знае, че през XVI и XVII век той е развивал духовна и културна дейност и даже е поддържал връзки с руски манастири. По това време Русия е била единствената свободна славянска и православна държава и затова не само българите, но и останалите балкански народи (сърби, гърци, власи) са разчитали на нейното покровителство. Така например, в края на XVI век група монаси начело с игумена на манастира Методий посетили Москва по повод създаването на Московската патриаршия. В началото на XVIII век тогавашният игумен отново посетил Русия, за да поиска материална помощ за неговото възстановяване след разрушенията на турците при потушаване на въстание в Търновския край.

ИСТОРИЯ НА МАНАСТИРА

Смята се, че Преображенският манастир е основан от цар Иван Александър, известен със своята щедрост

към църквите и манастирите. Възникването му се свързва с втората му жена – Сара, която по произход била еврейка. Тя приела християнската

Възстановяването на манастира в сегашния му вид става в началото на XIX век с помощта на тогавашния игумен Зотик. През 1832 г. той успява с големи усилия да получи ферман от султана за построяване на нова и голяма черква. Две години по-късно известният тогава майстор Димитър Софиянлията започва строежа на мястото на стария храм. По същото време, обаче, той се включва в подготовката на т.нар. Велчова завера (1835). Малко преди да завърши строежа, турците разкриват заговора, арестуват го в Плаковския манастир и го осъждат на смърт. Храмът е довършен от известния строител Кольо Фичето. По-късно, през 50–60-те години на века, той построява камбанарията и част от останалите сгради. Целият манастирски комплекс е довършен изцяло след Освобождението.

МАНАСТИРСКИЯТ КОМПЛЕКС

Пристъпвайки през калдъръменото манастирско дворче, посетителят има чувството, че се връща неусетно няколко века назад. За това „говорят“ тихата и спокойна атмосфера, вековните дървета, лозницата.

Светата обител се състои от църква, висока камбанария, жилищни и стопански сгради, които са заобикаляли манастирския двор и придават на манастира вид на средновековна крепост. Долните етажи са каменни, а горните – с обширни дървени чардаци. Черквата е еднокорабна и с нисък купол. Стенописите (1849–1851) са дело на известния иконописец Захарий Зограф, който си е направил и автопортрет. Тези стенописи са не само поредният шедьовър на възрожденската църковна живопис, но те отразяват духа и нравите на тогавашната епоха. Най-голям интерес сред посетителите предизвиква композицията „Страшния съд“, която е изрисувана върху източната страна на преддверието. Тя не само впечатлява с внушителния си вид, но и с изображенията, с които Захарий Зограф е искал да се надсмее над пороците, които доминират сред българите по онова време – бездушие, сребролюбие, суеверие. Наред с дяволите, които раздават възмездие на грешните души, на стенописа са изобразени български светци – Св. Иван Рилски, Теодосий Търновски,

Св. Никола Нови Софийски и др. Украсата на външните стени на черквата също предизвикват голям интерес. На тях са изрисувани арки, цветя, орнаменти, колони с ярки тонове. Те отразяват порасналото самочувствие на възрожденския българин и в същото време като че ли „припомнят“ някогашния активен духовен живот в старата българска столица, с многобройните си богато украсени черкви и манастири. На южната стена се намира известното „Колело на живота“, което Захарий Зограф изрисува и в Троянския манастир, за да ни напомня, че на земята нищо не е вечно. Интериорът на църквата привлича вниманието най-вече с резбования си позлатен иконостас. Смята се, че е бил изработен от Кольо Фичето, а иконите – от Захарий Зограф, от майстори на прочутите Тревненска и Самоковска живописна школа. От светата обител се открива приказна гледка, а на отсрещния хълм може да се види друг манастир от „Търновската броеница“ – Патриаршеският „Света Троица“.

Д-р Красимира Мархолева